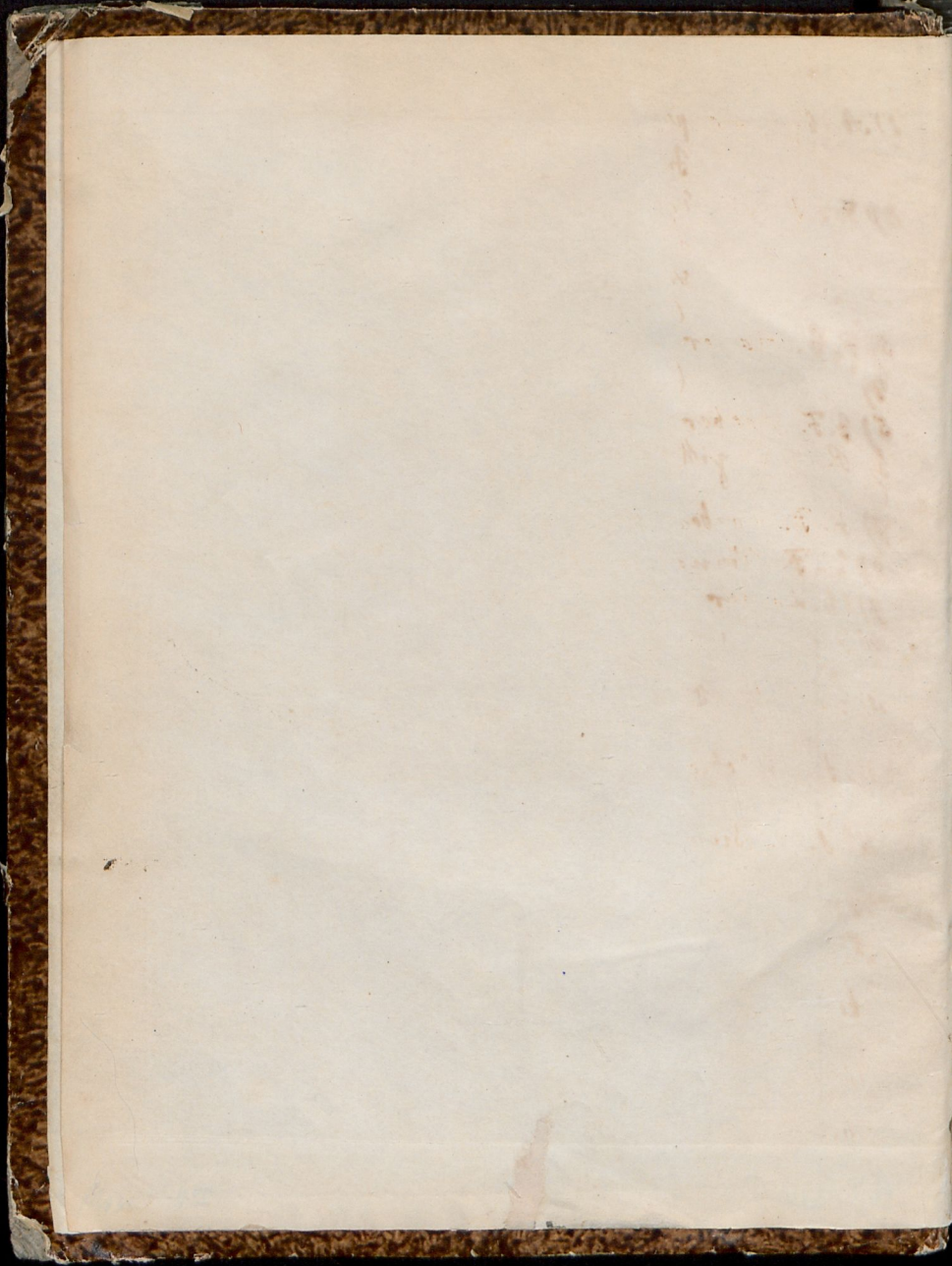

Misc. 6^m

cat. 1, 63.

Ad vitam Jesu Christi.

1) A. Pfeiffer praes. (resp. M. Bernhard
Judaeorum, seu Pharis., Sa	19) S. C
2) F. Sylvii Egrani Apologia in q
mypoine Claeophae et Sa
us prob. testim. refertur
Petri Mosehami	20) F
3) F. S. Hager de anno nativitat
4) (de anno nativitat	21) F
22) C
5) F. F. Koeber de ostentis circa nat	23) F
6) P. M. Sagittarius (de Jesu nomin
Attenb. 1676.	
7) F. F. Koeber de infanticidio Her.	24) F
8) S. F. Wernsdorf de Christo latine	25) F
9) Ch. Loeber de nomine salvatoris	
10) F. A. Danz praes. (resp. F. Velsen)
Aornus iudaicus. Jen	27) 26) A
11) H. A. Schott de consilio quo Jesu
Viseb. 1810. <i>independig.</i>	28) 27) F
12) J. Hildebrand praes. (resp. F. Kue
Christi. Helmest. 1661.	
13) J. F. Bucher praes. (resp. G. Geyser
nia. Vitemb. 1720.	29) 28) F
14) ——— (resp. S. D. Hensel) it
quibus psichale et Christi a pro	30) 29) C
15) ——— (resp. G. E. Stolte) it
Judaei unus hostibus Chr	31) 30) C
16) ——— (resp. S. J. Herold) i
diebus servatoris extit	32) 31) C
17) ——— (resp. C. G. Lockman
Christi de discipulorum	F 25) S
18) ——— (resp. id.) ib. eod. p
hosto Gethsemane.	26) S

Ad vitam Jesu Christi.

- 1) A. Pfeiffer praes. (resp. M. Bernhards) de Trinitate
Judaeorum, seu Pharis., Sodd. & Ess. Witteb. 1663.
- 2) F. Sylvii Egrani Apologia in qua divam Annam
mepoise Caeophae et Salomae evangelicis
vs prob. testim. refellitur. 1578. cum epistola
Petri Mosellani
- 3) F. G. Hager de anno nativitatibus Christi. Chemnicii 1743.
4) (de anno nativitatibus Christi) Lps. 1774.
- 5) F. F. Koeber de ostentis circa nativitatibus Christi. Gerae 1682.
- 6) P. M. Sagittarius (de Jesu nominis origine et efficacia)
Altenb. 1676.
- 7) F. F. Koeber de infanticidio Herodis. Gerae 1683.
- 8) E. F. Wernsdorf de Christo latine loquente. Viteb. 1771.
- 9) Ch. Loeber de nomine salvatoris satis latino. Altenb. 1747.
- 10) F. A. Danz praes. (resp. J. Velsen) Baptismus prosely-
torum iudaicus. Jenae 1720.
- 11) H. A. Schott de consilio quo Jesus miracula edidit. ¹⁶⁷¹
Viteb. 1810. ^{unvollständig.}
- 12) J. Hildebrand praes. (resp. F. Kuderling) de tachygnis
Christi. Helmst. 1661.
- 13) J. F. Bucher praes. (resp. G. Geysler) de unctione in Betha-
nia. Viteb. 1720.
- 14) ——— (resp. S. D. Hensel) ib. eod. praeparatio ad a-
gnum paschale et Christi a praedictione iudaica praedictio.
- 15) ——— (resp. G. E. Nolke) ib. eod. contra actus
Iudae cum hostibus Christi.
- 16) ——— (resp. S. J. Herold) ib. eod. synedris quae
diebus servatoris extiterunt.
- 17) ——— (resp. C. G. Lockmann) ib. eod. praedictio
Christi de discipulorum scandalizatione.
- 18) ——— (resp. id.) ib. eod. praecatio Christi in
horto Gethsemane.

- 19) G. E. Schrothmayer praes. (resp. G. F. Schoum) ex occasione locorum Taiti et Suidae Pontius Pilatus praeses. Wittenb. 1679.
- 20) J. D. Ernesti de Pontio Pilati virtutibus politicis. Alsenb. 1680.
- 21) J. G. Schultze de vera causa quamobrem Christus locus ubi Christus in crucem fuit actus Golgotha fuerit appellatus. Numburgi 1732.
- 22) C. Sagittarius praes. (resp. P. Lange) de lancea qua perforatus latus Iesu Christi. Jenae 1673.
- 23) J. F. Koeber de motu terrae et eclipsi solis circa passionem Christi, nunquid de iis gentiliis scriptoribus innotuerit? Geseae 1683.
- 24) F. S. Freytag de magno Pane mortuo. Numburgi 1725.
- 25) F. de Christi eiusque martyrum veste palmata. Viteb. 1766.
- 27 ~~26~~) A. G. L. Weichert (praes. H. A. Schott) de fide historica narrationis de Christo in coelos sublato huius, que eventus necessitates. Viteb. 1811.
- 28 ~~27~~) J. F. Lange de vestigiis doctrinae de Christo resurrexto in remotiori a nobis Asia vetustissimis. Halae 1761.
- 29 ~~28~~) J. F. Koeber nunquid Silymae tradiderint de Christi resurrectione? Geseae 1680.
- 30 ~~29~~) G. F. Quellius de Prodromis Christo a Tiberio decretae. Fridericostadii 1762.
- 31 ~~30~~) Ch. V. Rosius Ἐρμηνεύειν Christi in fabulis Apollinis et Minervae frustra quaesitus. Lps. 1741.
- 32 ~~31~~) C. H. Zeibich de Minerva ad Christi imaginem efficta. Viterub. 1755.
- F 15) G. E. Aug. Langguth, de Christi eiusque martyrum veste palmata Viteb. 1766.
- 26) G. E. Aug. Langguth, mors acerba Iesu in vitam reditu incunda Viteb. 1766.

- E. Kroschmayer praes. (resp. G. F. Schromm) ex occasione locorum Tariti et Suidae Pontius Pilatus praeses. Wittenb. 1679.
- D. Ernesti de Pontii Pilati virtutibus politicis. Alsenb. 1680.
- G. Schultze de vera causa quamobrem Christus locus ubi Christus in crucem fuit actus Golgotha fuerit appellatus. Numburgi 1732.
- Sagittarius praes. (resp. P. Lange) de lancea qua perforatus latus Iesu Christi. Jenae 1673.
- F. Koeber de motu terrae et eclipsi solis circa passionem Christi, numquid de iis gentiliis scriptoribus innotuerit? Gesae 1683.
- S. Freytag de magno Pane mortuo. Numburgi 1725. de Christi eiusque martyris veste palmata. Viteb. 1766.
- G. L. Weichert (praes. H. A. Schott) de fide historica narrationis de Christo in coelos sublato huius, que eventus necessitate. Viteb. 1811.
- J. Lange de vestigiis doctrinae de Christo resurrexerit in remotiori a nobis Asia rebus. Halae 1761.
- F. Koeber numquid Sibyllae tradiderint de Christi resurrectione? Gesae 1680.
- G. F. Quellius de Evodivora Christo a Tiberio decreta. Fridericostadii 1762.
- H. V. Posius Evaporatio Christi in fabulis Apollinis et Minervae frustra quaesita. Lps. 1771.
- H. Zeibich de Minerva ad Christi imaginem efficta. Viteb. 1755.
- E. Aug. Langguth, de Christi eiusque martyris veste palmata Viteb. 1766.
- E. Aug. Langguth, mors acerba Iesu in vitam reditu incunda Viteb. 1766.

33 32) F. E. Ch. Heine (praes. F. S. Semler)
cum epistola Halae

34 33) G. W. Wedel de loco Josephi de C

35 34) Evangelisches Brevier d. i. v. H.
Aebus, auf Befehl
F. S. Semlers, welche Nico-
n. Oberster der Kinder, b
hinein wird ohne Rück
sicht auf die v. f. f.
Brevier selbst. Geben
einen Liebesbrief, C

1766
766

33 32) F. E. Ch. Heine (praes. F. S. Semler) de Christi ad Abga-
rum epistola Halae 1759.

34 33) G. W. Wedel de loco Josephi de Christo. Senae 1707.

35 34) Evangelisches Brevier d. i. d. i. Historie von Liden,
Aarben, außerordentlich in Himmelsthaft
Jesu Christi, welche Nicodemus, ein Rabbi
in. Oberster der Jüden, befragte — Auf
sein wird schon Rück und gelichte Dabag
in finden welche die evangelische Kirche be-
trifft. Gedruckt und verlegt von
Nicolaus L. abgaben Halle, Anno 1676 s. 1.

1766.

766

5

2

9.

PROGRAMMA
DE
NOMINE SALVATORIS
SATIS LATINO

QVO
IN ILLVSTRI GYMNASIO
FRIDERICIANO ALTENBURGENSI

AD D. XIX. IAN. CID IOCC XXXVII.

VIRO
PRAECLARISSIMO AMPLISSIMO DOCTISSIMOQVE
M. SALOMONI RANISCHIO
PROVINCIAM CONRECTORIS

NEC NON

VIRO
PRAECLARISSIMO DOCTISSIMOQVE
VIPRECHTO CHRISTIANO
HVSSIO

MVNVS SVBCONRECTORIS
RITV PVBLICO MANDATVM IRI

SIGNIFICAT

D. CHRISTIANVS LOEBER
CONSILIAR. ECCLES. ET CONSISTORIANVS
ITEMQVE SVPERINTENDENS GENERALIS.

ALTENBURGI
LITTERIS RICHTERIANIS.

PROGRAMMA
DE
NOMINE SALVATORIS
SÆTIS LATINO

IN ULTESTE GYMNASIO
FRIDERICIANO ALTBURGENSEI

VIRI
FRACIARUM DOCTISSIMO
M. SALOMONI RANISCHIO
PROFICIAM CONLECTORIS

VIRI
FRACIARUM DOCTISSIMO
VIRECHTO CHRISTIANO

HVSIO
MIVVS SVCONLECTORIS
RIV PVRICO MANDATVM IN

STONICAT
D. CHRISTIANVS LOEBEL
CONCILIÆ ECCLESIAE CONDITVS

ALTBURGENSE
LITTEVS

A Ω.

Qui verae aeternaeque salutis nostrae princeps, causa, fons, conservatorque est, Dominus noster IESVS CHRIVS, in sacris literis ^{a)} propterea Σωτήρ appellatur, vt infinita ipsius merita ac beneficia in hoc nomine praedicentur. Quemadmodum igitur intelligi potest, quam pretiosum, vberissimaque suauitatis, dulcedinis, consolationis, plenum sit hoc vocabulum: ita ecclesiae inter latinos plantandae amplificandaeque plurimum intererat, vt id ipsum, quam commode & explicate fieri posset, e graeco in latinum sermonem transferretur. Nam CICERONIS aetate nullum verbum latinum, quod huic plene responderet, vsitatum fuerat, ast, quod post, neque ita multo, inuentum est, vocabulum SALVATOR, vnum omnium maxime, amplissimam Σωτήρος significationem exprimere, visum est, vsuque ecclesiastico, a doctoribus seu patribus, quorum scripta latina ad nos peruenire, adhibitum ac deinceps peruulgatum, semperque vsitatum fuit. Ex quo vero, post ferream luteamque latinitatis aetatem, literae elegantiores, praestantissimorum virorum opera, a corruptelis & sordibus repurgari, atque in pristinam dignitatem restitui, coeperunt, fuere complures docti, qui nomen SALVATORIS, tanquam

A 2

a) Ita Angelus ad pastores in agro Bethlehemitico: *annuntio vobis gaudium magnum, quod obtinget omni populo, quia natus vobis hodie est σωτήρ.* Luc. II, 10. 11. add. Luc. I, 47. Ioan. IV, 42. Act. V, 31. XIII, 23. Tit. II, 13, reliq.

quam non satis latinum, repudiarent, & Dominum nostrum inallent **SERVATOREM** dicere, quam **SALVATOREM**: aliis tamen, non minus eruditionis laude clarissimis, pro **SALVATORIS** vocabulo, in civitatem latinam adscripto, propugnantibus. Etsi vero elucubratis doctissimisque horum commentationibus, haec controuersia diremta & sublata censeretur: b) nihilo tamen minus non desunt, quos, secus sentientium auctoritate motos, nomine **SALVATORIS** uti piget. Horum ex animis, ut serupulum euellere, & delicatum, quod ostendunt, elegantis huius vocabuli fastidium, abstergere possim, dabo equidem, hac obseruatione, operam.

Principio, tantum abest, ut nomen **SERVATORIS** in **CHRISTVM** conuenire, negemus; ut ipsum, siue providentiam, qua cuncta gubernat, siue efficientiam, qua nos a malo, peccatis, morte aeterna, liberat, spectemus, & esse & iure meritoque dici **SERVATOREM** nostrum confiteamur laetissimi. Sed an notio **SERVATORIS** perfecte accurateque aequari possit cum notione *Σωτήρος*, huiusque omnem vim, largissimamque significationem exhauriat, id enim vero in quaestione venit. Succedit deinde alterum meditationis caput, an **SALVATORIS** nomen hac in re nomini **SERVATORIS** praeserendum sit? tandem vero dispiciendum est, an puri elegantiorisque sermonis latini cultoribus satis causae sit, quamobrem vocabulum hoc veluti in exilium eiiciant?

Ad primum quaestionis genus soluendum, non possum, quin pernotum **CICERONIS** dictum, quod qui de hoc argumento scripserunt, tantum non omnes, allegarunt, referam: scilicet, ubi, quo pacto
C. VE.

- b) Inter complures alios legi possunt summopere reuerendi Theologi & Polyhist. D. Salom. **DETLINGIVS** obseruat. sacrar. part. II. obseruat VIII. §. 30. D. Christ. Aug. **HEVMANNVS**, in notis ad Sammarthani elogia Gallorum p. 239. item celeberrimi Critici, Ioan. Matth. **GESNERVS** addit. ad Fabri thesaur. sub hac voc. Io. August. **ERNESTI**, in clauae Ciceronis voc. Soter. porro, defuncti Critici, Theologi, Philologi: Christoph. **CELLARIVS** in addit. ad Fabri thesaur. & in curis posterior. p. 123 Io. **GERHARDVS** loc. theol. tom. I. p. 399. D. Frider. **RAPPOLTVS** op. theol. p. 506. Io. Henricus **ALSTEDIUS** in paratit. theol. p. 398. Cyriacus **GVNTHERVS** in latinitate restituta p. 517.

C. VERRES praeturam in Sicilla gesserit, commemorat c), itaque ait, eum non tantum PATRONVM istius insulae, sed etiam SOTERA inscriptum vidi Syracusis. Hoc quantum est? Ita magnum, ut latino vno verbo exprimi non possit. is est nimirum SOTER, qui salutem dedit c). quo quidem testimonio probatur, ea tempestate, qua CICERO actionem VERRI intenderat, nomen SALVATORIS nondum vsu fuisse receptum. at enim vero efficitur etiam hoc ipso, ut SERVATORIS verbum CICERONI aeque atque CONSERVATORIS satis notum, notioni Σωτήρος haud quaquam perfecte respondeat. immo addit etiam CICERO effati sui rationem: nempe, SOTERA esse, qui salutem dedit: quem scite distinguit ab eo, qui salutem alterius, in discrimen & periculum adductam, seruat, tuetur, conseruat. d) Perspicuum igitur est, eos, qui in puro latine loquendi genere CICERONEM sibi imitandum proponunt, & tamen SOTERA latine vertunt SERVATOREM, longe ab ipso dissentire. Porro cum hic eloquentiae romanae pater, verbum SOTERA vno, nempe sua aetate vsitato, latino nomine exprimi posse negans, tantum de salute huius vitae & felicitate ciuili cogitaret, profecto id ipsum tanto magis pernegasset, si notitia verae salutis, quae est in CHRISTO IESV imbutus fuisset, & excellentissimum, quod in eius agnitione est, (τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως Phil. III 8.) percepisset. Nomen Σωτήρ a verbo σώζειν, quod saluum facere significat, deriuatum, a profanis olim non tantum diis, sed regibus etiam, principibus, & medicis attributum esse, ex numis & lapidibus constat e): & propterea quidem, quod a malis liberassent, vel liberasse viderentur. Qua ratione iidem latine & recte SERVATORES, CONSERVATORES, dicebantur. Nam SERVATOR, & CONSERVATOR, est, qui salutem tuetur, periculum auertit, a malo

A 3

c) Orat. in Verr. lib. II. §. 63.

d) Ita lib. I. famil. epist. 9. cum scribere potuisset, *Seruatoribus meis*, scripsit, *salutis meae auctoribus*.

e) Vid. sum. reuerend. D. Val. Ern. LOESCHERI *Stromat.* p. 176. Conf. etiam laudati I. A. ERNESTI clauem Cic. in voce *Soter*. Ezech. SPANHEMII epist. ad Andr. Morellium I. in Gotha numaria p. 46. sq. Obseruat. Deylingianam supra ad b) allegatam.

lo liberat, ab interitu vindicat. Quam significationem etiam verbum SOSPITARE habet, nempe aliquem saluum atque incolumem praestare. unde nomen SOSPITATOR f). At satis perspexit CICERO, notionem Σωτήρος non tantum priuationem & liberationem malorum, quae seruando efficitur, sed praeterea etiam salutis donationem, complecti. quapropter SERVATORIS vocabulum notioni Σωτήρος non plene respondere existimauit. Quo magis aequum est, Christianos nos idem sentire, quibus scriptura sacra notionem τῷ Σωτήρος nostri, tam explicite, tam copiose tradit, vt non tantum, quae & quanta sit, quam nobis peperit & donat, salus g), cognoscamus, sed perspicue etiam intelligamus, hanc eius notionem duplicem esse: & *priuatiuam* & *positiuam*, vt Philosophi loquuntur. Illa nimirum designat seruatorem & liberatorem, qui ab omni miseria, ab omni malo, culpae, poenae, damni, nos liberat: haec verae salutis auctorem datoremque, qui nos omnibus bonis tam ad gratiae quam gloriae, immo etiam potentiae, regnum, pertinentibus, donat, augetque cumulatissime.

Quae cum ita sint, consentaneum est, nomen SALVATORIS in latina Σωτήρος versione anteponi debere vocabulo SERVATORIS, itemque SOSPITATORIS. Nam *saluus* est, qui salute fruitur: inde deriuatum verbum *saluare*, idem est ac *salutem dare* & *conseruare*. nomen SALVATORIS autem, ad exprimendam duplicem iam declaratam notionem, aptum natum, ex instituto denotat auctorem, principem, datorem salutis, qui salutem efficit, donat, conseruat.

Satis etiam latinum esse idem nomen, iam commonstrandum est. Et primum quidem necessitas postulauit, vt, si vocabulum Σωτήρος
vno

- f) Licet hanc vocem idem significare, quod Σωτήρ, H. GROTIUS not. ad Matth. I, 21. censet, eam tamen omnem vim vocis σωτήρος exhaustire, non liquet.
- g) In graec. hebraici codicis vers. LXX. respondet hebraico יְשׁוּעָה, sigillatim partic. יְשׁוּעָה lef. XLV, 15. 21. item coniugatis יְשׁוּעָה Pfalm. XXIV, 15. יְשׁוּעָה Pf. LXXII, 7. * * * λ. semperque significat fontem auctoremque salutis humanae.

vno latino verbo reddi debuit, nonum nomen formaretur. QVIN-
 TILIANVS quidem, castitatis latini sermonis vigilans custos, ὀνομα-
 τολοῦσθαι, seu nouorum nominum fictionem non concessam esse,
 vel saltem vix permitti, monet *h*). aliter tamen, suo tempore, CI-
 CERO sentiebat, qui non tantum, Stoicorum, inquit, non igno-
 ras, quam sit subtile, vel spinosum potius differendi genus: idque cum
 Graecis, tum magis nobis, quibus etiam verba parienda sunt, impo-
 nendoque noua nouis rebus nomina: quod quidem nemo mediocriter doctus
 mirabitur, cogitans, in omni arte, cuius usus vulgaris communisque
 non est, multam nouitatem nominum esse *i*): sed hoc ipsum suo etiam
 exemplo comprobauit *k*). Potuit autem haec in caussa facile reperiri
 vocabulum SALVATOR, significationi Σωτήρως exprimendae
 abunde satisfaciens. Digna sunt, quae heic referantur, AVGV-
 STINI verba: Qui est hebraice IESVS, graece Σωτήρ, nostra au-
 tem locutione SALVATOR. Quod verbum latina lingua antea, (scil.
 CICERONIS aetate) non habebat: sed habere poterat, sicut potuit,
 quando voluit *k*). Atqui necessitatem hac in re ipse CICERO
 perspexit, tantum de salute ciuili locutus: quo magis necessaria fuit
 noui nominis formatio, ad mysterium CHRISTI declarandum,
 et nomen tanti momenti exprimendum. Pari necessitate co-
 acti ecclesiae doctores, non potuerunt, quin vocabula paene
 multa, explicandarum doctrinarum diuinarum caussa, introducerent,
 antea non vsitata. qualia sunt e. c. DEITAS, TRINITAS
 INCARNATIO, RESVRRECTIO, BAPTISMVS, BA-
 PTIZARE, reliqua. Deinde nomen SALVATOR vocabulo
 anti-

h) Institut. Orator. lib. I. cap. 5. & VIII. cap. 5.

i) Lib. III. de finibus bonorum & malor. sub init.

k) Non tantum loc. cir. nominum graecorum, ciuitate latina donatorum, v. g. philosophiae, rhetoricae, dialecticae etc. mentionem facit, sed in lib. de facto, §. 1. nos, ait, philosophiam de moribus appellare solemus: sed decet auentem linguam latinam nominare MORALEM. ita beatitatis & beatitudinis vocabula recepta esse, docet de natura Deorum lib. I. cap. 34. at ipsa, inquit, sine beatitas, sine beatitudo dicenda sit, utrumque omnino durum, sed vsu nobis verba mollienda sunt.

k) Lib. III. de Trinit. cap. X.

antiquiori satis latino deriuatum est. Quam multa peregrina vocabula sint, quae cum latina eandem significationem habentia non reperiri possint, in ciuitatem latinam eodem iure adscribi debeant, quo CVRTIVS multa adoptauit Perfarum vocabula, fusc docet celebr. supra allegatus HEVMANNVS l). sigillatim quam absurdum sit in titulis Principum, aliisque auctoritate Principum introductis nominibus, studio purioris Latinitatis aliquid immutare velle, optime monet Ioan. Gottlieb HEINECCIUS m). Sed eiusmodi exempla hic allegare, nihil necesse est: cum SALVATORIS nomen, quoniam & latinae originis, & in latio natum est, eo magis ius suum latinum tueri possit. accedit, quod etiam formationis ratio satis latina sit. Nam a *saluus* optime fit *saluare*, a *saluare* vero *saluator*: vtrumque legibus grammaticis, & PRISCIANI observationibus n) conuenienter.

Reliquum est, vt, quid tandem de aetate vocabuli statuendum sit, persequamur. Doctores Ecclesiae veteris, seu vti appellari solent, patres, quorum scripta latina ad nos peruenerunt, si non sub finem seculi secundi, saltem tertio, eo vsi sunt. TERTVLLIANI, seculo II. christianam religionem amplexi, aetate, id, saltem in Africa, nondum vsu receptum fuisse, Gerh. Ioan. VOSSIO o) propterea visum est, quod hic CHRISTVM non SALVATOREM sed SALVTIFICATOREM appellauerit. At quamuis cum DEVM triumphantem Personam CHRISTI aliquoties SALVTIFICATOREM p) itemque SALVIFICATOREM q) vocet, tribuit tamen CHRISTO etiam nomen SALVATORIS r), Ceterorum, quos hic aetate ante-

l) Epist. critica de iure latinam linguam augendi nouis vocabulis, quae Quintilianum dialogo de causis corruptae eloquentiae, ab ipso edito, adiecta est.
p. 161.

m) In fundam. filii cultioris edit. 1730. p. 55. sq.

n) De octo partibus orat. lib. IV. & VIII.

o) De vit. serm. p. 771.

p) Aduersus Marcion. lib. II. cap. 19. cap. 3. de resurrectione carnis, cap. 47. de carne Christi cap. 15.

q) De pudicitia cap. 2.

r) Aduersus Marcion. lib. III. cap. XVIII. lib. IV. cap. 14. aduersus Iudaeos cap. 10.

anteceffit, dicta recensere, non refert magnopere. Inprimis tamen LACTANTIUS audiendus est, qui, cum seculo IV. tam pietate, quam stili elegantia, singularique CICERONEM imitandi studio floreret, SALVATORIS nomen libenter adhibuit: *IESVS*, inquit, *latino dicitur salutaris, sine SALVATOR, quia cunctis gentibus salutarifer venit* s).

Verum enim vero, quod multo maximum in hac quaestione est, vsus nominis SALVATORIS longe antiquior est scriptis patrum. Perelegans AVGVSTINI locus est, dignus qui referatur, ut cum maxime. Scilicet, *IESVS*, ait, *i. e. SALVATOR noster. hoc est enim latine IESVS. Nec quaerant Grammatici, an sit latinum, sed Christiani, quam verum. Salus latinum nomen est: Salutare & Salvator, non fuisse haec latina, antequam veniret SALVATOR. quando ad Latinos venit, & haec latina fecit* r). Quod his verbis docet, nempe, simul ac doctrina euangelii latinis tradita sit, vsu receptum esse nomen SALVATORIS, id quidem dubio carere, mihi persuasissimum est. Nam ut ne quid de viris apostolicis, Apostolorumque comitibus & in praedicando euangelio ministris, dicam, neque, quamdiu PETRVS Apostolus Romae commoratus sit, exquiram: certe PAVLVS Apostolus primum biennio, & postea iterum integrum annum Romae fuit, & euangelium docuit. Num dubium esse potest, euangelium ea tempestate Romanis, etiam lingua latina, ipsis vernacula, explicatum esse? nihil vero tam improbabile, tam incredibile est, quam, nomen *IESV*, quod Graecis *Ἰησους* est, & summam, maximumque momentum euangelii, salutemque ipsam complectitur, nullo tunc vocabulo latino redditum esse. Igitur fidem habet, quod AVGVSTINI testimonio efficitur, iam aeuo apostolico nomen SALVATORIS vsu receptum esse.

Immo

s) De vera sapientia lib. IV. cap. XII. §. 6.

t) Sermon. CCXCIX. edit. Congreg. Maur. tom. V. p. 846.

Immo idem etiam ethnicis romanis seculo primo v'statam fuit. Docet hoc vetus inscriptio, quam ex GRVTERO u) alii dudum retulerunt.

IOVI CVSTODI
QVIRINO SALVATORI
PRO SALVTE
CAESARIS NERVAE
TRAIANI AVG.
COL.

SARMIZ.

Imperator Romanorum NERVA TRAIANVS & vixit, & vita functus est, seculo I. consequens igitur est, ethnicos, qui alias diis suis, & Principibus nomen Σωτήρος attribuere, illo seculo etiam nomen SALVATORIS loco Σωτήρος vsurpasse x). itaque hoc vocabulum seculo primo in latio natum est. & hoc primum a christianis inuento, deinde, vt videtur, ethnici eodem seculo abusi fuere superflitiose.

Vsu circa idem tempus venit, vt elegantia sermonis latini a variis causis nonnihil detrimenti acciperet. vnde aetas latinitatis primum in auream distingui solet, & argenteam. non contendam heic de termino illam ab hac discernente: eundem tamen in seculum primum incidere constat. mea vero nihil interest, aureaene, an argenteae aetati adscribatur nomen SALVATORIS: id satis latinum esse, non adfirmavi tantum, sed rationibus etiam idoneis confirmaui.

Sit argenteae, etiam satis latinae, si non aureae, quod non prorsus incredibile est, aetatis, nomen aureum, significationem habens auro longe cariorem.

His praemissis, panegyricum, eras, in Gynnasio, si DEO placuerit horis pomeridianis, instituendam indico. commemoranda sunt munia publica, nominibus quidem a puriore latinitate remotis, CONRECTORIS

u) Inscript. p. 19.

x) De numo in VETRANIONIS honorem seculo IV. cuso, cuius parte auersa VETRANIO SALVATOR REIPVBLICAE dicitur, vid. acta erudit. latin. Lips. 1687. p. 644.

CTORIS & SVBCONRECTORIS, auctoritate tamen dudum publica introductis, designata: posita vero sunt in officiis, adolefcentes cum SALVATORIS nostri, huiusque doctrinae evangelicae notitia imbuendi, praeceptisque verae pietatis augendi, tum linguarum, sigillatim elegantioris latinitatis scientia, aliisque artibus liberalibus instituendi. Implevere eadem adhuc, de studiosa iuuentute nostra optime meriti, alter I. A. MAYERVS, Conrector, ambo nunc in ministerii evangelici ordinem adscripti: ille nimirum Pastoris & Adiuncti Luccauiensis vices suscepit, hic Pastori Grosensteinensi substitutus est. His, quoniam Serenissimus Princeps ac Dominus, Dominus FRIDERICVS, Dux Saxoniae, Iuliaci, Cliviae, Montium, Angariae item Westphaliaeque, Landgravius Thuringiae, Marchio Misniae, Principis dignitate Comes Hennebergae, Comes Marcae & Rauenbergae, Dynasta Rauensteinii & Tonnae, Dominus noster & patriae Pater longe Clementissimus, Perillustri Consistorio probata, Curatorum Gymnasii vota, rata habuit clementissime, iam sufficiuntur Viri doctissimi, M. Salom. RANISCHIVS Conrector, Viprecht Christianus HVSSIVS Subconrector. Prodam ipsos ritu publico, praemissa breui oratione de *doctrina iuris naturalis e notitia DEI derivanda*. illi vero provinciam quisque suam suscipient, orationibus, Conrector de *Socrate, boni Praeceptoris exemplo*, Subconrector de *eximia DEI providentia, circa studia humanitatis*, habendis.

Quam panegyricam, vt Excellentissimi, Perillustres, Illustresque aulae & urbis Procures sua praesentia clementer ornare, gravissimi etiam Gymnasii Curatores, sacrique ordinis Collegae maxime plurimumque reuerendi, ceterique literarum Patroni Fautoresque benevolentissime honestare, ne dedignentur, precibus humilissimis perque officiosis contendo. ciues vero atque alumnos Gymnasii & adesse iubeo, & observantiam, quam debent, modeste demonstrare. P. P. ad
XVII. Ianuarii MDCCXXXVII.

Th: 780

ULB Halle

3

002 500 698

Sb.

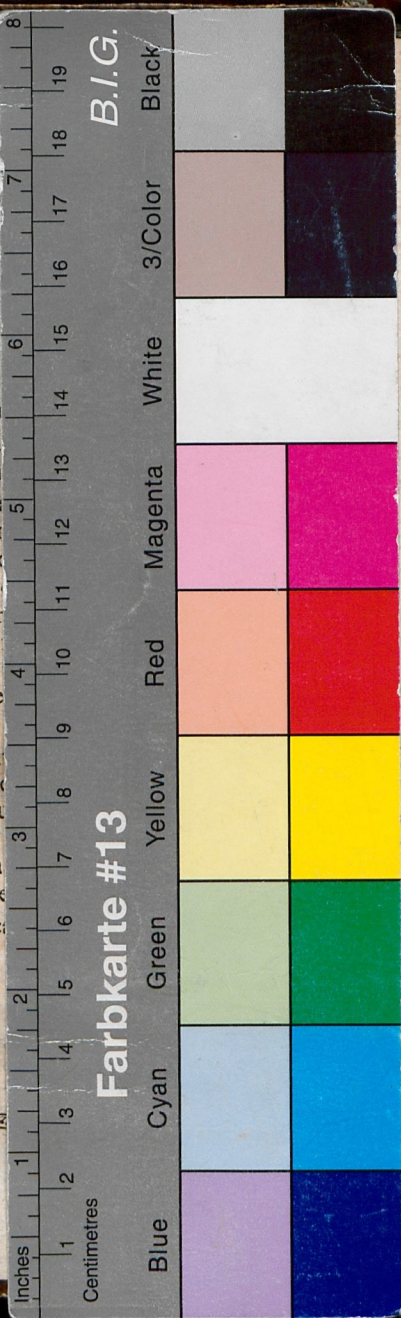
KO17

D

n. C.

9.

PROGRAMMA
DE
NOMINE SALVATORIS
SATIS LATINO

QVO
IN ILLVSTRI GYMNASIO
FRIDERICIANO ALTENBURGENSI

AD D. XIX. IAN. CIO IDCC XXXVII.

V I R O
PRAECLARISSIMO AMPLISSIMO DOCTISSIMOQVE
M. SALOMONI RANISCHIO
PROVINCIAM CONRECTORIS

NEC NON

V I R O
PRAECLARISSIMO DOCTISSIMOQVE
VIPRECHTO CHRISTIANO
HVSSIO

MVNVS SVBCONRECTORIS
RITV PVBLICO MANDATVM IRI

SIGNIFICAT

D. CHRISTIANVS LOEBER
CONSILIAR. ECCLES. ET CONSISTORIANVS
ITEMQVE SVPERINTENDENS GENERALIS.

ALTENBURGI
LITTERIS RICHTERIANIS.